

Prof. Joseph E. Stiglitz

Ekonomide Nobel ödülü bulunan Joseph E. Stiglitz, Columbia Üniversitesi'nde Profesör ve Roosevelt Enstitüsü'nde Baş Ekonomisttir. En son çıkan kitabı: Küreselleşme Yine Büyük Hayal Kırıklığı: Trump Döneminde Küreselleşme Karşıtlığı

Euro kurtarılabılır mi?

Euro'nun ortak refah getirmesi gerekiyordu. Bu da birlik ve beraberliği güçlendirecek ve Avrupa entegrasyonu hedefine yaklaştıracaktı. Ama gerçekte tam tersini yaptı yavaşlayan büyüme ve gittikçe büyüyen fikir ayrılıkları getirdi.

Euro yeni bir krize doğru yaklaşıyor olabilir. Euro Bölgesi'nin üçüncü büyük ekonomisi İtalya, en iyi ifadeyle Euro karşıtı bir hükümet seçti. Bu kimseyi şaşırtmıyor. İtalya'daki bu tepki, çok uzun bir süredir devam eden ve zayıf tasarlanmış bir para birimi anlaşmasının başka tahmin edilebilir bir bölümü sadece. Bu para birimi anlaşmasında Almanya gerekli reformlara ket vuruyor ve kalıtsal problemleri daha da kötüleştiren politikalarda ısrar ediyor ve tutkuları alevlendirmeyi amaçlayan bir retorik kullanıyor.

İtalya ekonomisi, Euro'nun kullanılmaya başlamasından beri zayıf bir performans sergiliyor. 2016'da İtalya'nın reel GSYH'si (enflasyondan arındırılmış) 2001'deki GSYH'si ile aynı düzeydeydi. Ama Euro Bölgesi bir bütün olarak ele alındığında iyi durumda. 2008'den 2016'ya reel GSYH'si toplam yüzde 3 arttı. Euro tedavüle girdikten bir yıl sonra, ABD ekonomisi Euro Bölgesi'nden sadece yüzde 13 daha büyüktü; 2016'ya gelindiğinde ABD ekonomisi Euro Bölgesi'nden yüzde 26 daha büyüktü. 2017'de yüzde 2.4 civarında bir reel büyümenin ardından on yıllık zararı tamamen tersine çevirmeye yetmez. Euro Bölgesi ekonomisi tekrar sendeliyor...

Fikir ayrılıkları getirdi

Eğer bir ülkenin performansı kötüyse, o ülkeyi suçlarıyorsunuz; eğer birçok ülkenin performansı zayıfsa suç sistemidir." Euro: Ortak bir para birimi Avrupa'nın geleceğini tehdit ediyor" kitabımda da belirttiğim gibi, Euro başarısız olmaya mahkum bir sistemdir; hükümetlerin ana ayarlama mekanizmalarını (faiz oranları ve kurlar) elinden aldı ve ülkelerin kötü durumlarda diğer ülkelere yetişmesine destek olacak yeni kurumlar yaratmak yerine yeni eleştiri ve tenkit mekanizmaları geliştirdi. Bu mekanizmalar da genelde cari açıklar, borçlar ve hatta yapısal politikalara ilişkin genelde kabul

İtalya, yeterli gıdası ve yaratıcı ekonomistleriyle Euro Bölgesi'nden fiili bir çıkışı yönetebilecek kadar büyük. Bu Euro kurallarını ihlal eder, fakat bu yasal ayrılığın yükü, tüm sonuçlarıyla Brüksel ve Frankfurt'a kayar. İtalya da bu nihai kopuşu önleme konusunda AB'nin felç olmasına bel bağlar. Sonuç ne olursa olsun Euro Bölgesi parçalanır.

görmeyen ekonomik ve siyasi teorilerle çalışıyor.

Euro'nun ortak refah getirmesi gerekiyordu. Bu da birlik ve beraberliği güçlendirecek ve Avrupa entegrasyonu hedefine yaklaştıracaktı. Ama gerçekte tam tersini yaptı, yavaşlayan büyüme ve gittikçe büyüyen fikir ayrılıkları getirdi.

Problem, nasıl ilerleneceği konusundaki fikir eksikliği değil. Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron, geçen Eylül ayındaki Sorbonne'da ve Mayıs ayındaki Avrupa Birliği için Charlemagne Ödülü'nü aldığı için yaptığı iki konuşmada da Avrupa'nın geleceği için net bir görüş açıkladı. Ancak Almanya Başbakanı Angela Merkel, Macron'un önerilerini görmezden gelerek acil olarak fonlanmaya ihtiyaç duyulan yatırım alanlarına küçük miktarlarda yatırım yapmayı önerdi.

Kitabımda, zayıf ülkelerdeki bankacılık sistemlerine karşı yürütülen işlemleri önlemek için ortak bir mevduat sigortası planına olan acil ihtiyacın altını çizdim. Almanya, bir bankacılık birliğinin tek bir para biriminin işleyişindeki önemini kabul ediyor gibi görünüyor, ancak St. Augustine gibi onun da cevabı "Ey Tanrım, beni saf-laştır, ama henüz değil". Bankacılık birliği görünüşe göre bir geleceğe yönelik bir reform ve şu an ne kadar zarar verdiğinin bir önemi yok.

Almanların jetonu düşse bile...

Para birimi birliğinin temel problemi para birimi ahenksizliklerini İtalya'yı şu anda etkilemekte olan da bu ahenksizliğin nasıl çözüleceği sorunsalıdır. Almanya'nın buna çözümünü yükü zaten yüksek işsizlik ve düşük büyüme oranlarıyla boğuşan zayıf ülkelere yıkmak. Bunun neyle sonuçlanacağını hepimiz biliyoruz: Daha fazla acı, daha fazla mücadele, daha fazla işsizlik ve daha da yavaş bir büyüme. Büyüme zamanla iyileşme bile GSYH hiçbir zaman daha makul bir strateji izlenmiş olsaydı bugün gelebileceği yere yetişemeyecek. Alternatifi ise yükün daha fazlasını daha yüksek ücretleri olan ve daha güçlü talebin hükümet yatırım programlarıyla desteklediği güçlü ülkelere kaydırmak.

Daha önce bu oyunun ilk ve ikinci perdelerini birçok kez izledik. Yeni bir hükümet seçilir, Almanlarla kemer sık-

ma politikalarını sonlandırmak ve daha makul bir yapısal reform programı tasarlamak için daha iyi pazarlık etme vaatleriyle seçilirler. Eğer Almanların jetonu düşse bile ekonomik gidişatı değiştirmek için yeterli olmaz. Alman karşıtlığı artıyor ve merkez sağ veya sol farketmez, gerekli reformları yapacağına sinyalini verse koltuğundan ediliyor. Düzen karşıtı partiler güçleniyor. Kördüğüm oluşuyor.

Euro Bölgesi genelinde siyasi liderler bir felç durumuna doğru gidiyor. Vatandaşlar AB'de kalmak istiyor ama aynı zamanda kemer sıkma politikalarının bitmesini ve refaha dönmeyi de istiyorlar. Şimdi onlara ikisinin birden olamayacağı söyleniyor.

Kuzey Avrupa'nın kalbinde bir değişim olması umuyla, bir çok sorunla boğuşan hükümetler plana sadık kalıyor ve insanların acıları çoğalıyor.

İtalya istisna olabilir

Portekiz Başbakanı António Costa'nın sosyalist hükümeti bu hikayenin istisnası. Costa ülkeyi tekrar büyüme patikasına sokabildi (2017'de büyüme yüzde 2.7 oldu) ve yüksek bir popülerlik elde etti. Portekizlilerin yüzde 44'ü Nisan 2018 itibarıyla hükümetin beklentilerin üzerinde bir performans sergilediğini düşünüyor.

İtalya ise çok daha farklı bir bağlamda başka bir istisna olabilir. İtalya'da hem sağ hem de sol kesimden Euro karşıtlığı yükseliyor. İktidardaki aşırı sağ Lig Partisi ile partinin lideri ve tecrübeli bir siyasetçi olan Matteo Salvini, başka ülkelere acemi liderlerinin uygulamaya korktuğu politikaları gerçekten uygulayabilir. İtalya yeterli gıdası ve yaratıcı ekonomistleriyle Euro Bölgesi'nden fiili bir çıkışı yönetebilecek kadar büyük. Bu Euro kurallarını ihlal eder, fakat bu yasal ayrılığın yükü, tüm sonuçlarıyla Brüksel ve Frankfurt'a kayar. İtalya da bu nihai kopuşu önleme konusunda AB'nin felç olmasına bel bağlar. Sonuç ne olursa olsun, Euro Bölgesi parçalanır.

Ama iş oraya gelmek zorunda değil. Almanya ve diğer Kuzey Avrupa ülkeleri daha fazla insanîyet ve daha fazla esneklik göstererek Euro'yu kurtarabilir. Fakat oyunun ilk sahnelerini birçok kez izledikten sonra planı değiştireceklerini sanmıyorum.